

Anmeldelser.

Flemming Dahl, Kn. Kretschmer og P. Skadhauge: Sønderjylland. Hovedkort 1:160000; 90×78 cm, 6 Bikort. Nyt nordisk Forlag.

Historieundervisningen stiller andre Krav til Vægtkortet end Geografiundervisningen. Dette maa vistnok for en Del forklares ved det Forhold, at medens alle Elever ved Geografiundervisningen benytter et Atlas med Navne, er Brugen af Atlas til Historieundervisningen ikke saa almindeligt udbredt. Vægtkortet maa derfor tage nogle af de Opgaver op, der i Geografiundervisningen løses ved Hjælp af Atlasset. Det kræves saaledes, at Vægtkortet rummer et større Navnestof. Endvidere skal det historiske Kort give Besked om en Mængde Forhold, som enten ikke har Interesse for Geografiundervisningen, eller dér klares ved Brug af Atlasset.

Sprogforhold, administrative Forhold gennem Tiderne, Kulturforhold, herunder „Sindslag“, er Æmner, der skal tages op.

Men sidst, og ikke mindst, skal Kortet give det geografiske Grundlag, der er nødvendigt, om Eleverne skal naa til en virkelig Forstaaelse af Landets eller Landsdelens historiske Udvikling. Adskillige for Undervisningen væsentlige Træk skal kunne ses paa Afstand, og det kan derfor være nødvendigt at anvende adskillige farvede Bikort med Fladesignaturer. Men Størstedelen af de mange Enkeltheder maa være bestemt til Aflæsning tæt ved Kortet med paafølgende Demonstration for Klassen.

Det her anmeldte Kort kan ikke i teknisk Udførelse maale sig med det andetsteds omtalte Kort over Sønderjylland fra „Geodætisk Institut“; selv om Udførelsen maa betegnes som pæn.

At det er anlagt som historisk Kort, viser sig bl. a. ved Begrænsningen. Hovedkortet, hvis Maalestok er 1:160000, indrammer Omraadet fra Kolding Fjord mod Nord til Ejderen mod Syd.

Dette Hovedkort skal foruden et stort Navnestof give det Grundlag i Sønderjyllands Geografi, som man anser for formaalstjenligt

ved Historieundervisningen. Havet er ensfarvet blaat, og Dybdeforhold ses saaledes ikke. Kystomridset var nok blevet noget mere tydeligt, hvis den blaa Farve i Havet havde været lidt kraftigere eller Kystlinien lidt tykkere. Gengivelsen af Vadehavet stemmer i store Træk overens med Thade-Petersens Angivelser.

Landsdelens Hydrografi træder kun i ringe Grad frem; derimod er Plantevæksten fremstillet med Farver, der har Landets gule Bundfarve til Baggrund. Der er meget detailleret gjort Rede for Skovenes Udbredelse, men den grønne Farve er ret bleg, saa den vanskeligt ses paa Afstand. Heden vest for Toftlund er, ligesom Heden ved Vodder, tegnet alt for stor —. Den lilla Farve er forholdsvis bleg. Af Enge og Moser er kun faa tegnet ind, naar lige undtages Marskengene. Den grønne Farve er lidet fremtrædende, men kan dog nok ses paa Afstand. Man undrer sig over, at Engene langs Gelsaa og Hvirlaa og adskillige af Engene langs Skelbæk ikke er tegnet ind. Ogsaa Frøslev Mose mangler, og Kongsmøse i Løgumkloster Landsogn fremtræder som Hede. Man skulde synes, at netop Engdragene langs Aaerne maatte være af Interesse paa et historisk-geografisk Kort. Engene har engang været Moser og har sikkert, her som andetsteds, haft Betydning som Landskabsgrænser og Hindringer for Samfærdselen.

Højdetegningen indskrænker sig til Afmærkninger af visse Højdepunkter. Det er vist ikke nogen almindelig Anke mod et historisk Kort, at det ikke lægger Vægt paa Højdeangivelsen. Maaske vilde mange Historielærere finde saadant overflødigt, og Højdefarver vilde muligvis forringe Kortets Salgbarhed. Før eller senere vil det dog nok gaa op for Historielærerne, hvilken Værdi et ordentligt Højdekort vilde have ogsaa for deres Fag.

Man skulde tro, at det vilde være formaalstjenligt at kunne vise Eleverne Grunden til, at Dybbøl Bjærg blev Stedet for det danske Forsvar, at kunne vise Broager Lands Højde, at kunne vise Oksevejens Afhængighed af Terrænet og saaledes begrunde dens Forløb, i Stedet for at nøjes med at pege paa den og sige, at dér gaar den. Terrænforholdene forklarer Slagmarkernes Beliggenhed i Landets østlige Halvdel, og det lave Land mellem Haddeby Nor og Trene giver Forudsætningen for Beliggenheden af Byen Hedeby og af Dannevirke.

Kan det mon have saa forfærdelig stor Værdi for Historieundervisningen, at man kan vise Skovpletterne mod Øst og Hederne og Plantagerne mod Vest? Man faar dog aldrig noget Indtryk af Plantevækstens Udbredelsesforhold for blot 200 Aar siden. Derimod har Terrænet været det samme i hele den historiske Tid. Men for at

kunne fremstille Plantevæksten tydeligt med Farver har man alt-saa her paa Kortet ofret Terrænfremstillingen.

Hvorfor kan et saadant historisk-geografisk Kort over Sønderjyl-land ikke lige saa godt være anlagt som et Højdekort, som et virke-ligt geografisk Kort, der blot ved Beskrivelsen og Enkeltsignatu-erne adskilte sig fra et almindeligt fysisk-geografisk Kort?

Landeogrænser og Amtsgrænser fremtræder som tydelige røde Linier, der ses paa lang Afstand. Det samme gælder Beskrivelsen af Navne paa Amter, skønt Typerne er vel tynde. Jærnbannerne er ind-tegnet med smal, sort Liniesignatur, og baade Amter og Jærnbannerne er udeladt, saafremt de i den seneste Tid er blevet nedlagt. Af Landeveje vises kun de historisk kendte. Oksevejen er indtegnet som en sort Linie. Naar Amtsnavne og enkelte andre Navne und-tages, er Beskrivelsen foretaget diskret, saaledes at Kortet vil kunne bruges til Demonstration og Klasseoverhøring. Beskrivelsen skæm-mer ikke Kortbilledet.

Der er alligevel saa mange Navne paa Kortet, at det næsten vil kunne virke som et Slags Stednavneleksikon for Læreren. Stednavneudvalgets Stavemaade er fulgt. Men hvorfor staves Egebjærg paa Als Igebjærg? Trap, der ogsaa følger Stednavneudvalget, skriver Egebjærg.

I Hjørnerne af Hovedkortet findes Kort over Egnen ved Isted og Dybbølstillingen, men uden Terrænfarver.

Paa Hovedkortets Bagside er anbragt fire Bikort, der med særdeles tydelige Farver gør Rede for forskellige specielle Forhold. In-gen af disse Kort har Angivelse af Maalestok, hvilket er en Fejl. Et Kort i 1:ca. 500000 viser den indviklede politiske Inddeling af Slesvig og Holsten i det 16.—17. Aarhundrede. Man faar Respekt for en Historieundervisning, der virkelig kan give Skolebørn For-staaelse af disse brogede Forhold. Et andet Kort i Maalestok 1: ca. 260000 giver et klart Billede af Sprogforholdene. Sindelaget i 1867 og i 1920, anskueliggøres ved to Kort i Maalestok 1:ca. 300000. Lan-degrænsen er paa de to sidstnævnte Kort trukket vel flot, navnlig mod Vest. Og det maa vel betegnes som en Anakronisme, naar Kielerkanalen er indtegnet paa Afstemningskortet for 1867?

En stor Mængde historiske og statistiske Oplysninger kan iøvrigt aflæses af Hovedkort og Bikort: Sysselgrænser, Stiftsgrænser, Grænser for Valgkredse, Procenttal ved Afstemningerne, de forskel-lige „Linier“, der har haft politisk Betydning, samt Sognegrænser. Der er Signaturer for danske Frimenigheder, Forsamlingshuse, Sko-ler o. s. v., og for tilsvarende tyske, nord for Grænsen.

Dette er ikke Stedet, hvor en Vurdering af alle disse Oplysninger

skal foretages. Her skal det blot fastslås, at Kortet, trods sit store Indhold af Fakta, er et pædagogisk forsvarligt Skolekort. At det ogsaa kan tjene til Støtte for de mange uden for Skolen, der specielt har Interesse for Sønderjyllands Historie, forringer ikke dets Værdi.

Geodætisk Institut: Skolekort. Sønderjylland. 1:125000, 71 × 106 cm.

Det skal straks fastslås, at den tekniske Udførelse af dette Kort fuldt staar Maal med det fortrinlige Arbejde, der altid leveres fra „Geodætisk Institut“. Naar der skal rettes nogle Indvendinger mod det, er det derfor den pædagogiske Anvendelighed af Kortet, der maa staa for Skud. Og her har vel „G. I.“ modtaget Direktiver andetstedsfra.

Kortet fremtræder i en større Maalestok end den, der sædvanlig anvendes til Skolevægkort. Det hænger sammen med, at det er en Landsdel, der afbildes; Vægkort over hele Landet maa have en Maalestok, der ligger omkring 1:300000; ellers vilde Kortet blive for stort og uhandleligt.

Kortets Nordkant gaar fra Esbjerg til Kolding; dets Sydkant skærer Sydkysten af Føer og gaar lige syd om Oversø. Slien med Dannevirke falder ikke inden for Kortranden.

Kystlinien fremtræder tydeligt paa Afstand, da Vader og Havdybder fra 0—4 m er angivet med en mørkeblaa Farvetone, der danner en god Modsætning til Landets fremherskende gule Farve. En lysere blaa Farve betegner Dybder fra 4—10 m og en endnu lysere Dybder paa mere end 10 m. Det er den omvendte Fremgangsmaade af den, der anvendes paa de fleste af de geografiske Kort, Børnene ellers faar at gøre med. Men det stemmer overens med Søkortenes Principper, at den lyseste Farve bruges til dybest Vand. Fremgangsmaaden er nødvendiggjort ved Anvendelsen af en lys blaa Farvetone til Marsken og Engene, der adskillige Steder naar ud til Kysten.

Vadernes Signatur (i Signaturforklaringen: Tørt ved Lavvande) er ikke ret stærkt fremhævet, kun en tæt Priksignatur skiller den ud fra de omgivende Vandarealer; men den kan dog ses paa Afstand. Ethvert Kort over Vadearealer maa, og dette danner ingen Undtagelse, vække Interessen for en virkelig Gennemarbejdelse af det vanskelige Æmne. Det er overflødigt at fremhæve denne Sags praktiske Betydning. Desuden bør danske geografiske Videnskabsmænd, der arbejder med Vadehavets Problemer, kunne støtte sig til moderne Opmaalinger her. Det er nok dyrt at foretage saadant Ar-